

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

71. An Episcopi ultra tempus praescriptum à Concilio Tridentino, videlicet trium mensium, si absunt à dioecesi per octo, v.g. vel decem dies, peccent mortaliter? Et quaeritur, an Episcopi absque justa ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

eadem sacre Congregationis pro tempore existentium mutata fuerint.

Quamvis non plene & signanter sup hac restitutione si cap. doctrina replege velis pro hac qui lege tamen in tom. 4. r. 8. ex Ref. 16. § Ex quibus & alias Ref. & §. eius anno.

Notandum est tamen hic obiter, quod omittens intra terminum duorum mensium professionem fidei, amittit fructus; non tenetur tamen illos restituere donec condemnetur, seu sequatur sententia declaratoria; decretum enim Concilij est penale, ac proinde etiam si poenam ipso iure intoret, non obligat in foro conscientie. Ita Barbosa de Communis c. 17. n. 24. cum Nauarr. Sanchez, & Rodriguez, quibus adde Calstrum Palaum tom. 1. tract. 4. disp. 1. punct. 19. n. 16. licet probabiliter contrarium asserat Villalobos in sum. tom. 1. tract. 1. diff. 6. n. 9. Azor. tom. 2. lib. 7. c. 2. q. 1. in fine. Ledelma in sum. tom. 2. r. 1. c. 4. post. 10. con. disp. 1. Gasias de benef. p. 3. c. 3. n. 35. Vgolin. de offic. Episc. c. 50. §. 16. n. 4. Squillan. de oblig. Cleric. part. 1. n. 98. Ricciullus lib. 1. c. 13. n. 43. & alij.

4. Nota etiam quod si quis omitteret professionem fidei per ignorantiam, incogitantiam, seu inadvertentiam, non peccat mortaliter, neque tenetur restituere fructus in foro conscientie, licet in foro externo fuerit condemnatus. Vnde Villalobos ubi supra in sum. tom. 2. tract. 1. disp. 6. n. 8. sic ait. *Tambien advierto, que el que por ignorancia invincible del Concilio dexasse de hazer la profession de la Fe, no incurren en la pena, aunque en el suero exterior le condenarian, por ser el derecho claro; porque como este se escusa de la culpa, tambien se escusa de la pena.* Ita ille, qui citat Nauarrum, Azorium, & Rodriguez, quibus ego addo Calstrum Palaum ubi supra num. 17. ubi recte infert cum Sanchez & aliis, aliquem non amittere fructus, si Procurator, cui mandatum dedit faciendi fidei professionem, non fecit ipso incio absque culpa, quia est eadem ratio; privatio enim fructuum est poena, quae arctate non potest ubi culpa non adest.

RESOL. LXX.

An residentia Episcoporum sit de iure divino, & quo pacto possit Pontifex in illa dispensare? Ex part. 10. r. 14. & Misc. 4. Ref. 68. alias 66.

Sup. hoc in tom. 9. r. 2. Ref. 27. §. sed quidquid per totum.

§. 1. Residentiam non esse de iure divino docent Ambrosius Catharinus, Dominicanus, Archiepiscopus Comptensis in Tractatione Quaestionis, quo iure Episcoporum residentia debeat, & Thomas Campegius Episcopus Feltrensis, in Tractatu de Residentia Pastorum: Idem docuit Alphonsus Salmeronius ex Societate Iesu. Et hanc opinionem novissimè ex eadem Societate docet Pater Andreas Gerunda, de Episcopatu, lib. 2. disp. 1. c. 4. n. 12. ubi sic ait: Dispensatio autem in Residentia Episcopi, licet proprium sibi vindicatura sit locum infra, nunc breuiter concedenda non est de iure Diuino, sed de humano; nam tamen indissolubilitas radicalis ad iurisdictionem pariter aliquo pacto radicalem sequens cum aliqua Ecclesia vagè, sit iuris diuini, vt lib. 1. disp. 12. cap. 12. demonstrauimus; actualis tamen connexio cum hac certa Ecclesia huius Episcopi, canonici, atque humani est iuris, ad instar Matrimonij rati vinculi, immò potest à Pontifice, facilius dispensari, vt loco citato diximus, num. 11. iuxta nostram tertiam praesentis capituli conclusionem, quod vberius infra suo loco Deo dante prosequemur. His addo ad vberiolem doctrinam, tamen datemus iuris esse diuini Residentiam Episcoporum, in eo tamen negamus directè Papam dispensare, sed solum indirectè, ac mediatè, mutando materiam, quatenus ex consensu, atque humana pendente voluntate, cuius mutatione facta naturale diuinumque praecipuum

per se cessat: etenim residendi obligatio non resultat nisi ex federe, ac pacto inter Episcopum, & talem Ecclesiam, vt lib. 1. disp. 1. cap. 4. num. 15. docuimus, quod quidem cum humana voluntate contrahatur, ex hac parte mutabile censendum est per superiorem voluntatem Pontificis, vt citato, n. 18. probauimus, cui sanè subordinatur Episcopus, vt supremo Pastori, superiori, atque excellentiori in illa eadem Ecclesia potestatem habenti, quippe qui quando in tali dispensat Residentia, decernit quare ratione pro tali tempore illi consentiendum sit Ecclesiae, cuius onus vt probè Soarius lib. 2. de legib. c. 14. n. 22. in se suscipit: à quo liberat Episcopum non per dispensationem in praecipuo naturali diuino, sed quia non alias Episcopus pactum, ac fedus cum sua Ecclesia inuit, quam dependenter à Papa neque aliam stabilitatem illud fedus habet, quae solui non possit à Summo Pontifice, vt à num. 15. ac deinceps loco citato saepe diximus. Ita Gerunda.

2. Sed vt verum fatear, communis sententia Theologorum docet, Residentiam Episcoporum esse de iure diuino; & contra Catharinum scripserunt latè Franciscus Torrensis, Bartholomæus Carranta, & Iacobus Naclante in Opusculo de hac materia. Itaque stando in hac sententia assero, dispensationem Papae circa Residentiam Episcoporum non esse in iure naturali praecipuo per se spectato, sed in materia eius mutando illud quatenus etiam pendet ex consensu, aut voluntate humana; qua mutatione facta, ipsum naturale praecipuum per se cessat obligare. Declaratur hoc, quia illa obligatio residendi non insurgit, nisi mediante pacto, & vinculo inter Episcopum & Ecclesiam; hoc autem pactum, & vinculum humana voluntate contrahitur; & idè ex hac parte mutabile est, saltem per potestatem publicam: cap. Inter corporalia de translat. Episcop. & idè per eandem relaxari potest, & consequenter etiam potest naturalis obligatio, quae ex illo nascitur, vel mutari, vel auferri. Et declaratur amplius; quia illud pactum inter proprium Episcopum, & suam Ecclesiam, ex natura rei subordinatur supremo Pastori, itavt in illo pacto includatur conditio offerendi se ministerio talis Ecclesiae, cum subordinatione ad supremum Pastorem, qui habet in illa Ecclesia excellentiorem potestatem, & immediatam etiam curam. Quando autem Pontifex dispensat in Residentia, ipse statuit quomodo pro tali tempore prouidendum sit tali Ecclesiae, & quasi onus illius in se suscipit, & inde consequenter fit, vt proprius Episcopus liberetur personali obligatione, non per dispensationem in praecipuo naturali, sed quia illo modo re vera implet pactum cum sua Ecclesia, ex quo illa obligatio praecipui oriebatur. Vel potius impletur illa obligatio alio modo inclusa etiam in ipso pacto, prouidendo Ecclesiae modo praescripto à supremo Pastore ex rationabili causa; hoc enim supponi debet, quia haec est iusta conditio, quam vinculum ipsum includit. Et hanc opinionem tenent Suarez, lib. 2. de legibus, cap. 14. num. 22. Bassilius Poncius, lib. 8. de matrimon. cap. 2. num. 15. Ferd. Castro in opere morali, part. 1. tractat. 3. disputat. 6. punct. 4. num. 6. ad finem. Merolla, tom. 2. disputat. 4. cap. 2. dub. 8. num. 91. & alij.

RESOL. LXXI.

An Episcopi ultra tempus praescriptum à Concilio Tridentino, videlicet trium mensium, si absint à Dioecesi per octo, v. g. vel decem dies peccent mortaliter?

Et

Exquiratur, an Episcopi absque iusta causa possint a suis Ecclesiis dictis tribus mensibus abesse?

Et in praedicto casu, si sine causa Episcopi absint etiam spatio trium mensium, vel minori tempore, teneantur fructus restituere pro rata temporis?

Et an Episcopi non incurrant penas residentes prope Diocesim in loco non distanti ultra unum milliarem supra tempus concessum, nempe ultra duos menses a sua Parochia. Ex p. 10. 11. 14. & Misc. 4. Res. 69. alias 67.

1. **A**ffirmatiue respondet Pater Pasqualigus *deci. Moral. deci. 473. n. 4.* ex eo quia Concilium taxat tempus, in quo concedit Episcopis non residere, & hoc per modum indulgentiae, ideo in eodem tempore includitur totum id, quod rationabiliter indulgeri potest, nec extra ipsum habere locum paritatem materiae, quia iam Concilium videtur habuisse rationem illius: Quamvis censetur non esse excessum per duos, aut tres dies supradictum tempus concessum. Et hanc sententiam tenet etiam Paulus Squillante, *tract. de obligationibus, & Privilegiis Episcoporum, part. 1. cap. 2. num. 5.*

2. Sed opinionem negatiuam tuetur nouissime noster Pater Vidal in *Arae Theologiae Moralium, tit. de Residentia, Inquisiti. canonicas n. 37. vbi sic ait*: Colligitur sexto, quod si Episcopus maneat absens a sua Diocesi ultra tres menses permixtos a Concilio Tridentino per alios paucos dies, ut per octo, vel decem dies in toto anno, non censetur tempus notabile per se sufficiens ad incurrendam mortalem culpam contra positum preceptum de Residentia: nam tale tempus in comparatione totius anni est quid modicum, neque ista absentia secundum se desumpta, & considerata est magni momenti, sicuti neque tempus a Tridentino permixtum pro absentia licita a loco residentiae accipi debet mathematicè, sed quidem bene moraliter, cum in moralibus sit etiam moraliter procedendum: Vnde excessus pro octo, vel decem diebus ultra tempus praefixum a Tridentino, non videtur excessus talis conditionis, ut excedat terminos temporis concessi, & moraliter computati: ideo, &c. Ad hoc eodem data paritate, & proportione seruata affirmari posse de Parocho absente supra tempus concessum, nempe ultra duos menses, qui si a sua Parochia abit toto vnus anni tempore absque necessitate, & sine sui Praelati licentia per octo, aut decem dies, mortalem culpam non committit; dummodò neque Ecclesia, neque subditi in illo tempore absentiae detrimentum patiantur. Ita ille, & aliqui docti Neoterici hanc opinionem probabilem putant. Sed Tu iudica.

3. Notandum est etiam hic obiter aliquos docere Episcopos absque iusta causa non posse ab Ecclesiis dictis tribus mensibus abesse: Vnde Ioannes Vvigerus *de Iust. tract. 7. cap. 3. dub. 20. n. 84.* sic ait: Dico Secundo, Episcopos possunt continuè, vel discontinuè quotannis abesse tribus mensibus non petita a Superiori licentia, neque causa absentiae apud eum explicata, absque eo quod penam, aut multam temporalem incurrant, sed non ultra. Ita permittit hoc Episcopis Concilium Tridentinum, *sess. 24. c. 1.* Quod tamen non sic intelligendum est, quasi etiam sine causa licite tanto tempore quotannis absque peccato abesse possint, sed quia solè moraliter occurrere singulis pene annis aliqua necessitates, quae Episcopi absentiam ad tempus requirant, hinc ne Episcopi deberent imponi conditio durior, si omni occasione deberent causas illas Superiori explicare; & veniam absentiae accipere, ideo illud committitur ipsorum iudicio, & conscientiae, quòd ex causis possint absque

illo recursum ad Superiores abesse tanto tempore. Quare si absque ista ratione, etiam tempore illo volum abfuerint, erunt coram Deo peccati rei, quod Concilium ibidem manifestè significat, quando dicit in illis absentis debere rationem haberi, ut aqua ex causa fiant, & absque vilo gregis detrimento, quod an ita sit, absentantium conscientiae relinquit. Neque his obstat, quod Concilium paulò ante praemiserit: quoniam autem qui aliquantisper tantum absunt ex veterum Canonum sententia non videntur abesse, quia statim reuerfuri sunt, non enim hoc allegat quasi absentia duorum vel trium mensium reputari possit quasi pro nulla, atque ita Episcopis liceret absque peccato, tanto tempore abesse circa iustam causam, ut ex iam allegatis satis patet, sed ad hoc adducit ut intelligatur talis absentia posse consistere cum retentione Episcopatus, nec ideo debere ab Officio amoueri, vel ipse teneatur dimittere, possitque etiam discretioni eius, & conscientiae id committi; cum è contra quando absentia deberet esse quasi perpetua, tunc secundum ius diuinum, naturale videretur obligari ad Episcopalem curam dimittendam, aut si quoque notabiliter frequens, & longa sit futura, quod tum mereatur examen Superioris. Ita ille. Sed Vidal *vbi supra num. 34.* tenet posse Episcopum absque vilo scrupulo, & culpa, per tres menses in anno, vel continue, vel interpellatè abesse à sua Diocesi, & Ecclesia, etiam animi, & recreationis gratia, vel amicos, aut consanguineos visitandi. Et hanc sententiam me citato tenet etiam Paulus Squillante, *de obligationibus, & Privilegiis Episcoporum, part. 1. cap. 2. num. 4.* vnde in hoc Episcopis non est scrupulum iniiciendum.

4. Notandum est etiam hic aliquos Doctores tenere quòd si Episcopus sine causa absit etiam spatio trium mensium, vel minori, cum fructus suos pro rata non facere, sed teneri restituere, ut supra. Ita Garzias *part. 3. cap. 2. num. 28.* quia si non laborat, non manducet, ut inquit Apostolus: Sed alij sine, è contra dicunt non teneri restituere, quia non videtur moraliter abfuisse ob paritatem materiae, ut patet ex eodem Trident. *d. c. 1.* quod est verum, dummodo officium solum per Vicarium idoneum praestiterit, quatenus fuerit necessarium, & hanc tenent multi quos allegat & sequitur Bonacina, *de oblig. Beneficiatorum, disp. 3. punct. 4. n. 8. & 9.* cui adde doctum Patrem Thesaurum in *Praxi part. 2. de Residentia, c. 1. n. 3.* quia etiam optime *limit. 3.* subdit, quod Episcopus absens in foro conscientiae non teneatur restituere praecise omnes fructus pro rata temporis absentiae, sed possit sibi retinere ob alia munera, ut recitationis horarum, & alia, quibus absens pro grege suo functus est, & quoad hanc partem decretum illud pœnale, de quo Trident. *sess. 6. c. 1.* non obligat in conscientia ante sententiam. Bonacina *punct. 4. n. 5.* Barbosa, *alleg. 43. n. 101.* Possuinus *de officio Parochi, cap. 1. n. 35.* Et tandem non incurrit penas residens prope Diocesim in loco distanti ultra unum milliarem, vnde nullum praedictum officio & animarum necessitatibus infertur, quia paritè distans moraliter est praesens, *leg. pro locis, leg. Medieterranea. C. de ann. & trib. lib. 10.* Gonzalez, *gloss. 43. num. 11. & n. 43. usque ad 83.* Beia *4. part. casu 21. col. pen. & vlt.* Bonacina *de resid. benef. punct. 1. n. 2. & 4.* Garzias, *p. 3. cap. 2. n. 179.* vbi refert declarationes Sacrae Congregationis, quae licet de Parocho loquantur, multo tamen magis procedunt in Episcopis, cum ipsius fertitium non sit tam frequens, & immediatum. Ita Thesaurus. *vbi supra.*

Sup. hoc in Ref. leg. & in aliis §§. eius annot.

Sup. hoc infra ex Ref. 73. lege doctrinā §. Notandum est, signanter in fine.

DA N I E
O H N I A
O. T. I. L. I. V.
E. I. I.